

SOENDASCHE SPREEKWOORDEN

DOOR



J. A. UILKENS.

- 1°. Kadjeun lëndo, soekmoen ngagèmbol, gantjang ari pintjang.

Letterlijk :

Wees voorzichtig en langzaam, om (te kunnen) dragen; zijt gij haastig, dan wordt gij kreupel.

De beteekenis komt dus overeen met het Hollandsch spreekwoord :

Zachtjes aan, dan breekt de lijn niet.

Dit gezegde dateert van de trekschuitperiode en heeft kans om eerlang vervangen te worden door :

Bedaard, machinist, anders gaat het de rails af; of iets soortgelijks.

- 2°. Bodo aling-aling pintër.

Letterlijk :

De domme beschut zich achter knapheid.

Of met andere woorden :

De domme doet zich voor als knap.

Aling-aling beteekent ook : *schutsel, horretje*; het werkwoord *ngalingan* : *beschutten, beschermen*.

- 3°. Indoeng boeroeng, bapa èdan, anakna bageur ti mana?

Letterlijk :

*Als de moeder niet wel bij het hoofd en de vader gek is,
hoe kan dan het kind in orde zijn?*

Min of meer overeenkomende met ons spreekwoord:
Mal moertje, mal kindje.

4°. Noe titeuleum di simbeuhan.

Letterlijk :

Iemand, die zinkt, met water overgieten.

Iemand, die reeds ongelukkig is, bij voortdoring vervolgen.

Attentie wordt gevraagd voor het voorvoegsel *ti*, dat dikwijls de beteekenis heeft van iets accidenteels, zonder toedoen van anderen. B. v. *Titadjong*, zich ergens aan gestoten hebben; *tiboeroebag*, naar beneden gevallen zijn, door b. v. des nachts geloopt te zijn over een weg, waarnaast een ravijn was, wat men niet wist en waar men instortte; *tigoeling*, op den grond gevallen zijn, van voorwerpen, zonder toedoen van eenige accidenteele kracht van buiten; *tisorodot*, uitgegleden zijn; *tikëtjemploeng*, in het water gevallen zijn, b. v. van vruchten, die gegroeid zijn aan een boom, op den kant van een vijver.

5°. Anak mërak koekoentjoengan.

Letterlijk :

Het jong van een paauw draagt een knif.

De beteekenis daarvan is in het Hollandsch weer te geven door :

De appel valt niet ver van den stam; of door het spreekwoord, wat ter verklaring bij no. 4 is gevoegd.

Misschien ook door :

Een goed kind, dat naar zijn vader aart.

6°. Oeijah tara tèès kaloehoer.

Letterlijk:

Nooit stijgt het vocht van hét zout naar boven.

Dit ziet op kinderen van een slechten vader, die den oorsprong van hun bestaan zullen evenaren of overtreffen in boosheid, of op het tegenovergestelde. Het spreekwoord komt derhalve in beteekenis nage- noeg overeen met het vorengaand.

7°. Leuwih hadé leumpang, ti batan tjitjing.

Letterlijk:

Het is beter op reis te zijn, dan te huis te zitten.

Het tegenovergestelde van ons spreekwoord:

Oost, West, t'huis best.

Waarop dat betere, hetgeen in het reizen gelegen is, neerkomt, weet ik niet en informaties, waarop ik het meest uiteenlopend bescheid kreeg, maakten mij niet wijzer.

Welligt heeft „leumpang” hier eene algemeene beteekenis van bezig zijn en „tjitjing” van stil zitten. De zin is dan niet ver te zoeken.

8°. Njiroe peucut koe goela.

Letterlijk:

Stroop scheppen met suiker.

Men zegt dit van een domoor, die een verstandig man wijze lessen tracht te geven.

9°. Gèdè teuing tjanggeum.

Letterlijk;

De handvol is te groot.

Dit spreekwoord doelt op menschen, die nooit genoeg hebben naar hun zin, in een woord uitgedrukt door *sarakah*, *slokop*; iemand, die alles wil hebben en nog wat, maar eindelijk dupe van zijne begeerigheid wordt. In 't Hollandsch zeggen wij:

Die 't onderste vit de kan wil hebben, krijgt het lid op den neus.

10°. Njètjèpo ka noe rèrèmpo.

Letterlijk:

Iets vragen aan een gebrekkig mensch.

Spotten met armoede en ongeluk.

Ons: *Vurige kolen hoopen op iemand's hoofd.*

Het woord *njètjèpo*, de active vorm van *tjètjèpo*, komt blijkbaar van een wortel *tjèpo*, dien ik echter nog niet in gebruik heb aangetroffen; ook wisten de Soendaneezen, wien ik daarnaar gevraagd heb, mij alleen te zeggen, dat het woord *tjèpo* hun nooit was voorgekomen; zoo iemand er meer van weet, bewijze hij mij de dienst zulks medetedeelen.

Sedert ontving ik de eerste afl. van T. Roorda's nieuwe uitgave van zijn Jav. woordenboek en vind daar op bl. 150 ᦺᦑᦺᦑᦺ (*tjèpâ*), *zeer moe, afgemat.*

In plaats van *rèrèmpo* wordt ook gebruikt *rarèmpo*, waarvan bij Rigg eene hoogst zonderlinge afleiding gevonden wordt.

Hij zegt namelijk:

rarèmpo, *a modified plural of tèmpe, they are all dished; they are all done for; their times are come. Said also of a single person, as if all his little mat-*

ters were gone to the devil. Geus rarèmpo djasah, he is most miserable, most destitute.

Slaan wij tèmpe op, dan staat daar bij denzelfden lexicograaph:

In Soenda they apply to tèmpe the meaning of: the time has come, the emergency is upon us, all 's up.

In wick sense they also use the derivative word: rarèmpo.

Een gewijzigd meervoud van tèmpe; dus rarèmpo, in plaats van tarèmpo, volgens Rigg. Zulks schijnt mij noch wegens de (dan verwrongen) beteekenis, noch wegens soortgelijke woorden waarschijnlijk toe.

Tètès = *druppel* heeft in het meervoud tarètès, *ingelegd, bezaaid* (met edelgesteenten), maar rarètès komt niet voor.

Timbang = *wegen*, maakt tarimbang = *verwisselen, verruilen, over en weer iets doen*; maar geen rarimbang is daarvan een gewijzigde vorm.

Heeft Rigg in zijne afleiding ongelijk, wat de tant soit peu geletterde Soendaneezen, bij wie ik onderzoek deed, met mij beweerden (ofschoon dit nu juist niet veel beteekent, want woord-afleiding is hun fort niet), dan ligt de wortel rèmpe voor de hand, waarvan rèrèmpe, door verdubbeling der eerste letter, ter versterking der oorspronkelijke beteekenis. Kwam rèmpe zonder reduplicatie voor, dan was de zwaarigheid in eens opgelost, maar ongelukkig is dit niet het geval en zoo stuit ik ook hier weer op een ongebruikelijken wortel. In het woordenb. van T. Roorda vindt men $\eta\tau\epsilon\iota\alpha$ (rèmpã) als *versnapering*, dat mij den weg niet lichter maakt. Sedert vernam ik van eene bevoegde derde het volgende:

„rèmpe beteekent, zoover mij bekend, *gebrekkig, voortdurend ziekelijk*. Geus tjageur sapoevè doewa poevè, „brèk dewi djompo, hěnteu noeloei tjageurna.

„Onder de heeredienstvrijen behooren ook: „„de ou-
„den en gebrekkigen””, noe roropoñ djeung noe rèrèmpe.

11°. Goöng nabeuh manéh.

Letterlijk :

Het bekken slaat zich zelf; in den zin van: zijn eigen lof verkondigen, zich zelven prijzen.

Daar hierin ook wel eene afkeurende beteekenis zal gelegen zijn, mag men er ons spreekwoord:

Eigen lof stinkt,

voor geven.

Goöng, Javaansch Gong, zijn twee koperen bekken, die bij den *gamelan* behooren, met een omwoelden hamer geslagen worden en een dof maar ver klinkend geluid geven.

12°. Kawas boelan tanggal opat wëlas.

Letterlijk :

Gelijk de maan op den veertienden dag

Dit wordt gezegd van een meisje of een jongen, die een gevuld gezicht heeft en bovendien of (daarom?) er goed uitziet. Ons *vollemaansgezicht* wordt nu juist niet als bewijs van bijzondere schoonheid gebezigd en heeft dus een eenigsints tegenovergestelde beteekenis.

Wel zijn de dichters van eene andere meening, maar aan hen kunnen wij ons niet stooren, daar zij „vrijheden” gebruiken, die hier niet te pas komen, al noemt men ze „spreekwoordelijk.”

13°. Lèlèngkah haloe.

Letterlijk :

Stappen als een rijststamper.

Men zegt dit van kinderen, die pas loopen leeren, van leerlingen, die pas op school zijn en in het algemeen van ieder, die met iets bezig is, waarin hij nog niet is bedreven en waarvan hij het dus slecht afbrengt.

De rijststamper gaat wel telkens omhoog, maar komt in hetzelfde gat terug en niet vooruit; zoo doet wel het jonge kind moeite om te loopen, maar het gelukt niet; probeert wel de leerling, als hij pas op school is, te schrijven, maar produceert hanepooten.

Lèlèngkah komt van *lèngkah*, *schrede*.

Wat Taco Rooda, zegt van de beteekenis van zoodanige reduplicatie in het Javaansch, zou ons hier uitstekend te pas komen. Zijne woorden luiden:

Het is een stamelende en aarzelende uitspraak van het woord, die zeer eigenaardig een onbepaaldheid of onbestemdheid, een zoeken, beproeven, pogen of beginnen te kennen geeft.

De volgende voorbeelden (Soendaasch) mogen voorts tot bevestiging dienen:

Babatoekan, *kugchen*, b. v. om van zijne tegenwoordigheid kennis te geven, van *batoek*, *hoesten*.

Babedilan, *schieten*, met een imitatie geweeftje, als kinderen plegen te doen, van *bedil*, *geweer*.

Dadaoelatan, *beproeven, trachten* van *daoelat*, *goed gevolg, goede uitslag, geluk*.

Gagaroean, *met een kleine egge spelen*, als kinderen; *krabben in den grond*, als honden of andere dieren, van *garoe*, *egge*.

Djadjaroeman, *een imitatie-naald maken van hout, bamboe of iets soortgelijks*, van *djaroem*, *naald*.

Lalangit, *gehemelte* (in den mond), van *langit*, *hemel*, *uitspansel*.

Loeloehoer, *een zolder van wit katoen gemaakt*; het-

geen bij plegtige gelegenheden in de huizen der Inlanders geschiedt, van *loehoer*, *hoog*.

Loeloeroeng, *een paadje*, van *loeroeng*, *weg*.

Moemoentjangan, *enkel*, van *moentjang*, naam van een *vrucht*, die de gedaante van een enkel heeft, in het Maleisch *kemirie*.

Poepoeloengan, (*anak*) *aangenomen kind*, van *poeloeng*, *oprapen*, b. v. van vruchten.

Deze voorbeelden, die gemakkelijk te vermeerderen zijn, beletten niet, dat deze herhaling ook wel een krachtiger beteekenis aan het grondwoord geeft of het meervoud uitdrukt; b. v.:

Goegoelingan, *heen en weer wentelen*, als paarden doen, van *goeloeng*, *omwentelen*.

Tjatjalakatakan, *lagchen*, dat het schatert, van *tjalakat*, *tamelijk hard lagchen*.

Laleumpangan, *weggaan van meerdere personen*, van *leumpang* gaan.

Babareuhan, *uitslag in een ergen grand*, van *bareuh*, *puistje*.

14°. Oelah pondok heureut.

Letterlijk:

Maak het niet kort en smal.

Men zegt het tegen menschen, die verklaren een opgedragen werk niet te kunnen afmaken, ter aansporing.

Zanik maar niet, maar doe het. Denk er maar niet zoolang over, maar ga aan het werk en maak het flink af.

Te vergeefs heb ik mij vermoeid, om eenige analogie te vinden in de letterlijke beteekenis van de woorden van het spreekwoord en in den zin, waarmede het geheel gebruikt wordt, tenzij er de beteekenis in ligt: Doe uw werk niet gebrekkig.

In gelijke gevallen wordt gebezigd:

15°. Oelah pondok koe sapotong.

Letterlijk:

Maak het niet kort door (uw werk voor) een deel (te doen).

Ga er niet losjes over heen (?).

16°. Baoe baena tina sindoek.

Letterlijk:

(Daar is nog) de reuk van den pollepel [potlepel] (aan). Het is nog eenigsints in de familie, men kan de bloedverwantschap nog met een mud erwten uitrekenen.

Zoo kan men aan den lepel, waarmede men pas eten heeft opgeschept, nog eenigen reuk waarnemen, al is er van de spijs zelve niets meer aan te be-
kennen.

17°. Ngindjeum rarangan ka noe kawin.

Letterlijk:

De genitalia leenen van iemand, die getrouwd is.

Iemand iets vragen, wat hij zelf noodig heeft; iemand het hemd van het lijf leenen.

Rarangan wordt door Rigg opgegeven als het meervond van *larang*.

Dit laat zich wel hooren, daar *larang* in het bata-
viaasch Maleisch wordt aangetroffen als *rarang* en
de achtervoeging van *an* in Soendaasch een zeer
gewone wijze van meervoudsvorming is.

Tjoeng gebruikt men voor alles, wat men aanwendt tegen de zon of regen, als een *pisangblad*, een *hoofddekse*l met *vervaarlijken rand*, een *pajong*, enz.

23°. *Nènèh bontèng*.

Letterlijk:

Komkommerliefde.

Van iemand houden, als van een komkommer, dien men eerst opkweekt en daarna verorbert.

Met iemand speelen, als de kat met de muis.

Iemand eerst goed behandelen en daarna zonder reden kwellen.

Nènèh, tot werkwoord vervormd, komt meest voor in den lijdenden vorm *di nènèh*. *Boedak di nènèh teuing*, een kind zijn zin geven, zijn wil laten, niet verbieden.

Eta awèwè nganènèh teuing ka anakna, die vrouw laat haar kind den gang gaan.

24°. *Ari djaoeh seungit këmbang, ari deukeut bae tai*.

Letterlijk:

Op een afstand bloemengeur, in de nabijheid stank van st.

Op een afstand wel zijn met iemand, maar in zijne tegenwoordigheid met hem harrewarren.

Lief zijn in de verte, maar in de nabijheid leven als hond en kat.

25°. *Gëdè hoeloe (djělěma)*.

Letterlijk:

Iemand met een groot hoofd.

Overdragtelijk: *Hij is trotsch, meent, dat hij meer is dan anderen.*

Hij draagt het hoofd hoog, steekt het hoofd in den wind.

Hoeloe wordt ook bij verschillende *ronde* vruchten gebruikt als ons *„stuks”*. B. v. *kalapa tiloe hoeloe, drie stuks klappers; djëroek lima hoeloe, vijf stuks oranjeappels.*

Maar niet, zooals Rigg opgeeft, bij *komkommers en steenen.*

Hoeloe tjai is de *oorsprong van een rivier; hoeloe hatè, de maagkuil.*

26°. Ngageuingkeun maoeng toeroe.

Letterlijk:

Een slapenden tijger wakker schudden.

Wij hebben dit spreekwoord ook in het Hollandsch, als in de plaats van *„tijger”* *„hond”* gelezen wordt. *Toeroe* is Javaansch; in 't Soendaasch zegt men *hèès*. Sit tamen *venia verbo*, omdat het hier een spreekwoord geldt.

27°. Kokoro manggih moeloed

Letterlijk:

Een behoeftige komt bij toeval op een moeloedfeest.

Iemand, die in armoedige omstandigheden verkeert, wordt plotseling welvarend en gedraagt zich daarna onbehoorlijk, voert allerlei zonderlingheden met zijne bezittingen uit en handelt als een arme, die op een moeloedfeest in de spijsen rondgrijpt.

In een zeker opzicht gelijk aan ons:

Hem steken de haverkorrels.

Rigg ziet verband tusschen het soendaasch woord *kokoro* en het javaansch *koeroe*, mager, alsof een behoeftige per se op een met huid overtrokken scelet gelijken moet.

Een gebruikelijke stam *koro* heb ik niet kunnen vinden en het javaansch *kârâ* heeft eene beteekenis, welke met die van *kokoro* hemelsbreed verschilt. Maar *koeroe* als stam aan te nemen, wil er bij mi ook niet in.

28°. *Lěbaran manggih poewasa.*

Letterlijk:



De lěbaran ontmoet de poewasa.

Lěbaran is de tijd na het vasten, de smultijd der Mohammedanen; *poewasa*, de tijd van vasten.

Het spreekwoord wordt gebruikt van iemand, die in goeden doen is geweest, maar in verval is geraakt.

Hij is in de neerlaag.

29°. *Ngèplèk djawèr, ngandar djangdjang, mijoeni hajam kabiri, koemèjok èlèh koe bikang.*

Letterlijk:

De kam hangt neer, de vleugels slepen over den grond, hij heeft de allures van een kapoen, die schreeuwend wegloopt, omdat een kip hem de baas af is.

Hij is een lafbek, hij haalt bakzeil, hij zet het op een loopen, is een durfniet. Hij sluipt druipstaartend weg, met hangende pootjes. Hij is te vangen onder een hoed.

Mijoeni is een woord, dat weinig gebruikt wordt, zijn wortel is *joeni*, wiens beteekenis die van *saperti* nabijkomt.

Mijoeni is de verbale vorm en min of meer overeenkomende met *njarowaän*, onder dien verstande, dat bij *mijoeni* nooit van opzet, „voorbedachten rade”, kan sprake zijn. *Mijoeni* en *sajoeni* zijn de eenige derivata die ik van *joeni* ken.

Eta djëlëma mijoeni monjet: Die man doet precies als een aap. Is er nu nog een tweede, die ook zoo doet, dan zegt men van deze: *sajoeni*.

Joeni komt in Rigg niet voor. In 't Javaansch wordt *joen* en *joeni* gevonden, maar in geheel andere beteekenis.

30°. Anoe borok di rorodjok.

Letterlijk:

Iemand prikken, die een huidziekte heeft.

De zin van dit spreekwoord komt overeen met die, welke gelegen is in spreekwoord no. 4.

De stam van *rorodjok* is *rodjok* en de herhaling van de eerste lettergreep geeft hier een *iterative* beteekenis aan het grondwoord.

31°. Katjang ninggang kadjang.

Letterlijk:

Erwten vallen op kadjang.

Kadjang zijn matten van drooge palmbladeren, die, ondoordringbaar door water, veel emplooi vinden op prauwen, karren, of ter omwikkeling van goederen.

Erwten, daarop vallende, geven een kletterend geluid en gebruikt men deze vergelijking van *iemand*, die zeer vlug en veel spreekt.

Het is een rabelkous, hij ratelt er maar op los als een klappermolen.

32°. Ninggang kěmpjang.



Letterlijk:

Zich bewegen op het geluid van den kěndang (trom, die gebruikt wordt bij den gamelan).

De letterlijke beteekenis ziet op ronggèngs, welke op het geluid van den kěndang, wanneer die op zekere wijze geslagen wordt (kěmpjang), het hoofd laten wiegelen.

Overdragtelijk gebruikt men het van iemand, die in kleeding, houding, manieren en spreken zeer fatsoenlijk voor den dag komt.

33°. Mojok bolang taleus ateul.

Letterlijk:

De bolang bespot de jeukte verwekkende taleus.

Bolang en taleus zijn soortgelijke aardvruchten van het geslacht der *aroideae* en worden door de Inlanders, nadat zij door koken hunne scherpte verloren hebben, als voedsel gebruikt.

Van dezelfde familie is de *arum maculatum*, waarvan de wortels in de geneeskunde als *expectorans* eenige renommée bezitten en het werkzaam bestanddeel zijn van de *Pulvis Stomachicus Birckmanni*.

Van het spreekwoord heb ik twee explicaties:

1°. *De pot verwijt den ketel, dat hij zwart is. De bolang verwijt de taleus, dat zij jeukt.*

2°. *Leer om leer.*

Ik geloof, dat de eerste de juiste is.

34°. Oetjing njandingkeun paisan.

Letterlijk:

Een kat bij een gepoft vischje zetten.

Njandingkeun van het Javaansch en Soendaasch sanding, naast, ter zijde van; = ngagigirkeun.

Paisan is vleesch of visch, dat met eenige specerijen in een blad wordt gewikkeld en zoo gepoft; een echt inlandsch kostje.

De kat gaat natuurlijk met dat vischje aan de haal, in tegenoverstelling van de Hollandsche kat, die niet vreten wil, als men haar op het spek bindt.

In het soendaasch spreekwoord ligt de waarschuwing: *Ziet goed uit uwe oogen, wien gij vertrouwt.* Een les, die voor de aandeelhouders van de Maatschappij van Administratie en Lijfrente te laat komt.

Zij hebben tot hun schade in Indie de kat bij het gebakken vischje gezet.

35°. Seuneu hoeroeng, tjai tjaah.

Letterlijk:

Het vuur vlamt op, het water wast tot een bandjir.

Men zegt dit van iemand op het oogenblik dat hij zeer driftig is.

Opvliegend als buskruit.

36°. Sèdjèn tjowèt, ongkoh mangkok.

Letterlijk:

Iets anders is een sambalschotel, iets anders een kopje.

Tjowèt is een kleine, grove aarden schotel, waarin de spaansche peper wordt fijn gewreven tot sambal. Een grooter soort heet lalajah, in 't Javaansch laijah.

Als ik de beteekenis van dit spreekwoord goed gevat heb, komt zij neer op:

Elk huis heeft zijn kruis.

Elk moet zijn pakje dragen.

Elke dag heeft genoeg aan zijn kwaad.

Ieder moet zich met zijn eigen zaken bemoeijen.

37°. Sa-oedoh-oedohna beusi.

Letterlijk:

Zoo zacht als ijzer.

Dit wordt gezegd van voorname personen en dient tot waarschuwing voor geringen, om zich tegen hunne meerderen niet te verzetten, want dezen zijn *onbuigbaar, onvermurwbaar, zoo zacht als ijzer.*

In dergelijke omstandigheid gebruiken de Nederlanders de spreekwoorden:

Het is met de grooten kwaad kersen eten.

Met zijn hoofd tegen den muur loopen.

38°. Moro tjareuh, meunang mëntjĕk.

Letterlijk:

Op een bunsing jagen en een reebok vangen.

Meer krijgen dan men vraagt; bevoordeeld worden boven verwachting.

De gemoedelijke, tale Kanaäns lievende Nederlander zegt: *Boven bidden en denken.*

Ik heb *tjareuh* vertaald door *bunsing*, maar vrees,

dat zulks niet juist is. Horsfield geeft er de latijnsche naam *Viverra Musanga* voor en Rigg zegt, dat het beest hetzelfde is als de javaansche *loewak*.

Het doet zich gaarne te goed aan rijpe koffij en malsche kippen.

De eerste komt ontbolsterd weer voor den dag, nadat zij eene wandeling heeft gemaakt door 's dier 's digestie organen, die dan den rol van „pulper” hebben verrigt.

Daar de loewak de rijpste en mooiste vruchten uitzoekt, worden hare uitwerpselen in de koffijtuinen zorgvuldig verzameld en door de liefhebbers als tai-Loewak-koffij zeer op prijs gesteld.

Měntjék is de soendasche naam voor *kidang*.

39°. Malang Sangitî.

Met de letterlijke vertaling van dit spreekwoord heb ik moeite.

Niet met malang, dat *dwarshoomen*, *tegenhouden*, *tegengaan* beteekent, maar met sangiti, waarvan ik de beteekenis nergens vinden kan, noch uit woordenboeken, noch uit den mond der Inlanders. 'K waag daarom maar een conjectuur, door te zeggen, dat het woord afkomt van sangit, *vereenigen*, *verbinden*, *zamenvoegen*.

Zoодоende krijg ik als letterlijke beteekenis van *Malang Sangitî*:

De vereeniging beletten.

Men gebruikt het spreekwoord, als men gewag maakt van iemand, die naar geen goeden raad wil hooren en zijn eigen zin volgt.

Het is een *dwardsdrijver*, *dwardsboomer*. *Nurksachtig*.

40°. Kawas anak koeda keur koemintjir.

Letterlijk:

(Hij is jolig) als een veulen, dat rondkuppelt.

Een spreekwoord, dat toepassing vindt bij de zorgelooze, levenslustige jeugd en geene verdere uitlegging noodig heeft.

41°. Kawas h a j a m k e u r k o e m a h k a r.

Letterlijk:

(Hij drentelt rond) als een kip, die eieren wil leggen.

Ook in het Hollandsch zoo in gebruik.

Hij kan niet op zijn verhaal komen; hij gevoelt zich niets op zijn gemak, is onrustig.

Koemahkar is het toestandswoord van kahkar, dat beteekent:

krabben in den grond, als kippen doen tot het maken van een kuil, om daarin eieren te leggen.

42°. Elmoe toembila.

Letterlijk:

Wandluizen-gewoonten, wandluizen-streken.

Wanneer iemand bezoek ontvangt en in plaats van te onthalen, zijnen gast het een en ander vraagt, dan zegt men van zoo iemand:

Sok ngèlmoe toembila.

43°. Djeung lèwèh mah anggoer walèh.

Letterlijk:

Spreek liever ronduit, dan te huichelen.

*Wind er maar geen doekjes om; gebruik geen slanders;
loop niet langs omwegen; ga recht op het doel af; maak
van je hart geen moordkuil.*

44°. Koeroeng batok.

Letterlijk:

*Opgesloten in een klapperdop, toegepast op iemand, die
altijd te huis zit, niet houdt van uitgaan en van
wien het hollandsch spreekwoord getuigt:*

Hij blijft bij moeder 's breipot.

Eene tegenovergestelde beteekenis heeft:

45°. Djaoeh deuleu pandjang lengkah.

Letterlijk:

Hij ziet naar de verte en maakt groote stappen.

Een wihuzig man, iemand, die veel van uitgaan houdt.

46°. Njaliksik ka boeok leutik.

Letterlijk:

Krabben in het haar van een geringe.

Dit spreekwoord heeft zijn ontstaan te danken aan
de echt inlandsche gewoonte, om elkander in het
haar te zitten; zoo algemeen, dat geene nadere
omschrijving noodig is.

Overdrachtelijk ziet het op een rijke, die iets vraagt
aan een arme.

47°. Tjina di pangwajangkeun.

Letterlijk :

De wajang vertoonen voor een Chinees.

Iets mededeelen, wat niet begrepen en waarom toch gelagchen wordt.

48°. Tjara badak Tjihéja.

Letterlijk :

Hij is zoo vriendelijk als een rhinoceros van Tjihéja.

Tjihéja is een district van de afdeeling Bandoeng.

Waarschijnlijk heeft daar eens een rhinoceros iemand omvergelopen en hebben die dieren te Tjihéja daaraan hunne slechte reputatie te danken.

De Hollanders zeggen :

Hij is zoo beleefd als een buffel ; of, zoo vriendelijk als een oorworm.

49°. Balèg tampèlè.

Letterlijk :

Een vrijer of vrijster, als een tampèlè.

Tampèlè is een kleine visch, die de Javanen *tjoepang* noemen, zeer tam schijnt, maar, als men ze vangen wil, gemakkelijk tusschen de vingers doorglipt.

Men past het spreekwoord toe op een jongen of meisje, huwbaar en verliefd van complexie, maar te bloode om de toegenegenheid aan het voorwerp der minne te bekennen.

Het wordt ook gezegd van eene vrouw, die wel stoeijen wil en grappen maken, maar, als het spel van Amor regt beginnen zal, zich terugtrekt.

50°. Kawas intjoe doekoen.

Letterlijk :

*(Hij praat) als de kleinzoon van een wonderdokter.
Zijn mond staat niet stil. * Hij redeneert als Brugman.*

Naschrift.

Opmerkzaam gemaakt op de omstandigheid, dat ook de Heer K. F. Holle soendasche spreekwoorden behandelde, gaf ik mij de moeite daarnaar onderzoek te doen en trof achter in zijn soendaasch spel- en leesboekje een groot aantal aan, waarbij ik No. 5, 22, 42 en 49 van het hier aangeboden vijftigtal terug vond.

De aard van dat boekje bragt echter mede dat de verklaring er van achterwege bleef.

Het kan nu zijn, dat de Heer Holle, in dit of in een ander tijdschrift soendasche spreekwoorden vertolkte, doch dit is mij niet bekend.

Zoo dit het geval is en er onder zijn, die hier worden teruggevonden, dan doe ik voor hen bij dezen formeel afstand van het regt van eerstgeboorte.

In geen geval wensch ik te roeijen met de riemen van een ander en die uitgegeven als eigen fabriekaat.